

УДК 338.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.24>**Хлебінська О.І.**

асистент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7977-0483>

Дергачова Г.М.

кандидат економічних наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3737-5394>

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті висвітлено сучасні управлінські та правові аспекти формування системи економічної безпеки промислових підприємств. Проаналізовано тенденції розвитку енергосистеми України в сучасних умовах. Метою статті є дослідження сучасного стану економічної безпеки підприємств енергетики України, висвітлення управлінських та правових аспектів формування системи економічної безпеки промислових підприємств в сучасних умовах. Проаналізовано підходи до розуміння поняття економічної безпеки підприємства. Узагальнено цільові індикатори, які розглядаються як результат досягнення економічної безпеки підприємства. На основі теоретичного узагальнення наукових публікацій виокремлено дві групи цільових індикаторів економічної безпеки: статичні та динамічні цільові індикатори. Дослідження управлінських та правових аспектів формування системи економічної безпеки промислових підприємств, які висвітлюються у публікації, носить практичну значущість як для впровадження в навчальний процес, так і в процесі управління промисловими підприємствами.

Ключові слова: економічна безпека, управлінські аспекти, правові аспекти, інформаційна економіка, промислові підприємства.

Постановка проблеми. Питання економічної безпеки в умовах повномасштабної війни набувають особливого значення, адже вона не лише визначає умови життєдіяльності населення країни, але і забезпечує стійкість критичної інфраструктури в умовах великої ймовірності небезпек. Україна постала перед загрозами, практичного досвіду нівелювання яких не має жодна із країн світу. В цих умовах Україна стала першою і єдиною на сьогодні країною, яка змінить погляди на економічну безпеку діяльності енергетичних підприємств. Постає актуальне завдання з формування системи заходів та створення захисних інструментів протидії негативним впливам в сучасних непростих умовах, зі створення системи економічної безпеки промислових підприємств. Дослідженню управлінських та правових аспектів формування системи економічної безпеки промислових підприємств присвячена дана публікація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики формування системи економічної безпеки підприємства присвячені праці Зубко Т.Л. [1], Данілової Е.І. [2], Ареф'євої О.В., Кузенко Т.Б. [3], Мішина О.Ю., Мішиної С.В. [8], Мальцевої Р.Ю. [9]. Питання оцінювання економічної безпеки досліджували Нусінова О.В. [10], Денисов О.Є. [14]. Правові засади забезпечення економічної безпеки висвітлювали в своїх працях Кочевой М.М. [15], Зачосова Н.В. [16]. Разом з тим, широке коло питань, пов'язаних з формуванням системи економічної безпеки промислових підприємств залишається відкритим для дослідження.

Метою статті є дослідження сучасного стану економічної безпеки підприємств енергетики України, висвітлення управлінських та правових аспектів формування системи економічної безпеки промислових підприємств в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан небезпек, з якими зіштовхнулася енергосистема України є найбільш загрозливим за всю історію останніх десятиліть. По-перше: Україна – це єдина країна світу, безпечність стану якої є фактором безпечності країн європейського континенту. По-друге, жодна із європейських країн не має досвіду управління ризиками та небезпеками для енергетичної системи в умовах війни. То-третє, відсутність достатніх засобів фізичного захисту об'єктів енергетики спонукає до реалізації структурних змін в енергетичній системі, які в поєднанні з економічними змінами дозволяють забезпечити життєздатність ринку електроенергії в Україні. По-четверте, у світі відсутні практики управління енергетичними загрозами в умовах війни, коли енергетична система повинна забезпечити баланс потреб в електроенергії в умовах руйнування інфраструктури енергетики та зменшення її пропозиції. По-п'яте, обмежені можливості економічного зростання економіки суб'єктів підприємництва обмежили платоспроможні можливості як споживачів, так і виробників електроенергії та спонукали до появи платіжної кризи її учасників. По-шосте, мобілізація чоловічого населення обумовила кадрову кризу на підприємствах енергосистеми України. По-сьоме, низькі капітальні вкладення в онов-

лення виробничих фондів стали причиною необхідності акумулювання значних ресурсів для підтримання функціональності енергосистеми та технічної безпеки основних фондів. По-восьме, управління економічною безпекою об'єктів енергетики набуло ознак ситуативного управління в умовах значної міри невизначеності.

Поняття економічної безпеки належить до тих базових понять, які є фундаментальною основою не лише результативності, але і самого факту діяльності суб'єктів господарювання. Етимологічно, в контексті економічної діяльності суб'єктів економіки, безпека розглядається як відсутність функціональних та структурних загроз здатності продукувати продукцію, виконувати роботи або надавати послуги. Економічна безпека в системі елементів безпеки має свої критеріальні відмінності, які полягають у наступному: вона обумовлена економічною природою тих умов, які формують безпечно середовище діяльності.

В науковій літературі представлено різноманітні підходи до трактування поняття економічної безпеки. Розмаїття наукових поглядів обумовлено складністю самої категорії «економіка», як системи економічних відносин, яка виникає в процесі виробництва, збуту, розподілу і споживання товарів та послуг. На кожному із етапів суспільного виробництва виникають відносини, пов'язані з вибором найкращого варіанту використання всіх видів ресурсів: матеріальних, нематеріальних, фінансових, персоналу, інформації (управлінням). Кожний із етапів реалізується через систему вхідних та вихідних відносин, основним принципом яких є збалансованість економічних інтересів. Відносини, що супроводжують кожний із видів ресурсів, наражаються на сукупність ризиків та небезпек, тому акцентування наукової уваги на виді ресурсу, на управлінні ним задля безпечного та його ефективного використання і формує той перелік трактувань економічної безпеки, який зустрічається в науковому полі економіки. Погляд на одну із необхідних характеристик елементу системи або на один із необхідних індикаторів результативності управління суб'єктом і породжує розмаїття поглядів на трактування сутності економічної безпеки.

При цьому, функціональними є перешкоди різної природи походження, які впливають на можливості суб'єкта (підприємства) в цілому або, зокрема, його структурних підрозділів виконувати необхідний перелік функцій, які забезпечують його здатність продукувати результати своєї діяльності. Структурними загрозами слід вважати всі перешкоди структурній цілісності суб'єкта, які вплинуть на його функціональні здатності. Сукупність функціональних та структурних загроз має різну природу походження, різні класифікаційні ознаки, які широко досліджені українськими та зарубіжними науковцями [1; 2]. З урахуванням природи свого походження, безпека є комплексним виразом здатності суб'єкта економіки захистити функції та структуру всіх видів загроз та небезпек. Відповідно, безпека є системним станом і формується із сукупності її структурних складових, пов'язаних системою прямих та зворотних зв'язків. Складові елементи безпеки можуть володіти незначними ознаками галузевої або організаційної ідентичності, однак їх базовий набір практично є ідентичним. Такими спільними елементами

системи безпеки більшості суб'єктів економіки є: технічна, інформаційна, кадрова, економічна, цифрова безпека.

Не вдаючись в деталізацію сутності та підходів до ідентифікації існуючих об'єктів, підходів, складових, які лягли в основу існуючих понять економічної безпеки, надамо узагальнення результатів їх гносеологічного дослідження. Найчастіше науковці пов'язують економічну безпеку з ефективним використанням ресурсів та ринкових можливостей [3], зі збережістю майна та інформації [4], наявністю конкурентних переваг на ринку, ефективністю функціонування [5], умови існування [6; 7], захищеність від зовнішніх загроз, захищеність від несанкціонованого доступу сторонніх осіб тощо.

Всі вищевизначені поняття прямо або допоміжно пов'язані з сприйняттям економічної безпеки як об'єкта управління. Відповідно, для змістовного уточнення сутності економічної безпеки варто узагальнити ті цільові індикатори, які науковці розглядають як результат (ціль) безпеки економічної діяльності. В контексті даного дослідження для розмежування загальних та функціональних цілей, на функціональному рівні мова буде йти про цільові індикатори, як маркери досягнення загальних цілей. Теоретичне узагальнення наукових публікацій дозволило в сукупності наведених цільових індикаторів економічної безпеки виокремити 2 групи: статичні та динамічні цільові індикатори. До статичних науковці найчастіше відносять стан. В тлумачному словнику поняття стан трактується як обставини, умови. Отже, стан економічної діяльності – це система економічних відносин, яка продиктована обставинами (причинами) їх реалізації у визначеному часовому періоді. Динамічний підхід трактує економічну безпеку як процес забезпечення розвитку.

Кожна група науковців пов'язує стан економічної безпеки з різними результуючими характеристиками. Зокрема, Мішин О.Ю., Мішина С.В. під цільовими орієнтирами розуміють стан захищеності бізнес-процесів та ресурсів [8], Мальцева Р.Ю. – як система заходів [9], як стан соціально-технічної системи підприємства [10], Дикий А.П. – як стан збереження майна та інформації [11] тощо.

Розмаїття трактувань понять економічної безпеки обумовило і різні цілі економічної безпеки: тривале виживання та стійкий розвиток на ринку [3]; здатність протистояти загрозам і реалізувати внутрішні цілі [7; 12]; безперервність діяльності [11; 14]; економічна незалежність [13]; стійкість функціонування і розвиток [2].

Такий розподіл підходів до уточнення сутності поняття економічної безпеки важливий з огляду на його вплив на вибір методики оцінювання результативності системи управління економічною безпекою. Адже при статичному підході основним методом оцінювання є адитивне згортання локальних показників оцінювання складових елементів економічної безпеки. При динамічному підході застосовується мультиплікативне згортання динамічних показників складових елементів економічної безпеки [14].

Задекларовані в наукових дослідженнях цілі стабільності, функціональності, розвитку, збереження економічних інтересів тощо є стратегічними цілями

діяльності будь якого суб'єкта економіки. Економічна безпека саме і спрямована на те, щоб забезпечити реалізацію як стратегічних цілей, так і цілей кожного функціонального підрозділу, які теж підпорядковані реалізації стратегічних цілей. Окрім того, принагідно зауважити, що з позицій управління економічна безпека є функціональним рівнем управління, яка реалізується на рівні окремого структурного підрозділу або виконується кожним структурним підрозділом в межах своїх повноважень. Саме тому компеляція цілей стратегічного та функціонального рівнів управління суб'єктом економіки не свідчить про невідповідність, але свідчить про можливість певних невідповідностей та неточностей при реалізації задач управління економічною безпекою. Для забезпечення точності та достовірності як у наукових дослідженнях, так і в побудові системи загальної та функціонального управління на підприємстві варто провести розмежування між цілями кожного ієрархічного рівня (табл. 1).

Отже, із наведеної ідентифікації цілей можна зробити висновки про унікальність поняття економічної безпеки та наявності властивих лише йому атрибутивних характеристик. Виходячи із проведеного морфологічного аналізу економічної безпеки, сутність даного поняття пропонується трактувати як *здатність підприємства протистояти сукупності зовнішніх та внутрішніх, передбачених та випадкових небезпек і загроз та покривати втрати в результаті настання ризиків*.

Узагальнене трактування поняття економічної безпеки характеризує його універсальні властивості, які є результатом сформованої системи управління на підприємстві. Однак є окремі галузі діяльності, які є елементами цілісного ланцюга формування доданої вартості кінцевого продукту, і в яких система економічної безпеки кожного елемента такого ланцюга залежить від стану економічної безпеки всіх елементів. Прикладом залежних видів економічної діяльності є енергетика, оскільки кожний наступний учасник ланцюга формування доданої вартості електроенергії залежить від виробничих, фінансових та інших станів попередніх учасників та є джерелом загроз та небезпек наступним учасникам.

Тому, економічну безпеку енергетичної системи слід розглядати не лише як безпеку станів її підсистем, але і як безпеку сукупності прямих та зворотніх взаємозв'язків між ними, які забезпечують функціональну роль учасника в ланцюгу формування доданої вартості електроенергії. *Безпека стану* (внутрішня безпека учасника енергосистеми) – це сукупність значень параметрів системи, які відповідають умовам

її безпечності. Параметри енергетичної системи – це кількісні значення показників, які є індикаторами процесів, які забезпечують її діяльність. Безпека *функціональності* (*безпека взаємозв'язків між учасниками енергосистеми*) – це здатність виконувати перелік функцій в енергосистемі в цілому (здатність бути елементом енергосистеми, створювати зкоординовану взаємодію між її учасниками). Параметри економічної безпеки стану енергетичної системи формуються на основі урахування: вільних фінансових ресурсів, стану матеріально-технічної бази, обсягів грошових коштів, наявності заборгованості, кадрового потенціалу тощо.

Досягнення безпечного стану енергетичної системи здійснюється шляхом контролю за параметрами його забезпечення. Отже, економічна безпека енергетичної системи є багаторівнем явищем, яке є ієрархічно упорядкованою сукупністю як економічних безпек кожного її учасника, так безпеки виконання визначених функцій в енергосистемі. Адже кожний із учасників енергосистеми має набір необхідних для енергосистеми функцій. Так, НАЕК «Енергоатом» виконує функцію генерації електроенергії, Укренерго в енергосистемі України виконує функції оперативнор-технологічного управління об'єднаною енергетичною системою, передачі електроенергії магістральними електромережами від об'єкта генерації до розподілених мереж, забезпечує технічні можливості для експорту/імпорту електроенергії, адміністратор комерційного обліку та адміністратор розрахунків. Невиконання однієї із функцій одним із учасників призведе до ризиків функціональності енергосистеми в цілому (рис. 1).

З урахуванням запропонованого трактування поняття виникає потреба в дослідженні та розмежуванні понять небезпек, загроз та ризиків. Однак у деяких відкритих джерелах інформації представлені результати глибокого узагальнення та розмежування даних понять та досліджено природу їх походження [1, 2], тому вважаємо доцільним не зупинятися на теоретичній та методологічній їх основі, а продовжити їх огляд, виходячи з предмету даного дослідження.

Окрім індивідуалізації загроз, небезпек та ризиків варто зауважити факт того, що в сучасних умовах з'явилися нові складові економічної безпеки та змінилися пріоритетність та вага їх впливу на економічну безпеку. Так, з розвитком процесів діджиталізації підприємств виникає потреба у формуванні кібербезпеки, цифрової, інформаційної безпеки. В умовах війни змінилося значення національної безпеки, яке формується за рахунок безпечності суб'єктів економічної діяльності. Окрім того, мають місце і галузеві відмін-

Таблиця 1 – Ідентифікація цілей ієрархічних рівнів управління економічною діяльністю

	Рівень управління		
	Загальний (корпоративний)	Функціональний	в т.ч. економічна безпека
Цілі	Стійкість, розвиток	Функціональні цілі (узгодження функціональних цілей стійкого функціонування та розвитку відповідно до загальних цілей)	безпечні умови реалізації функціональних цілей
Задачі	Спрямовані на досягнення загальних цілей	Спрямовані на досягнення функціональних цілей	Аналіз, оцінювання, упередження, уникнення, нейтралізація, застереження загроз, небезпек та ризиків

Джерело: складено авторами

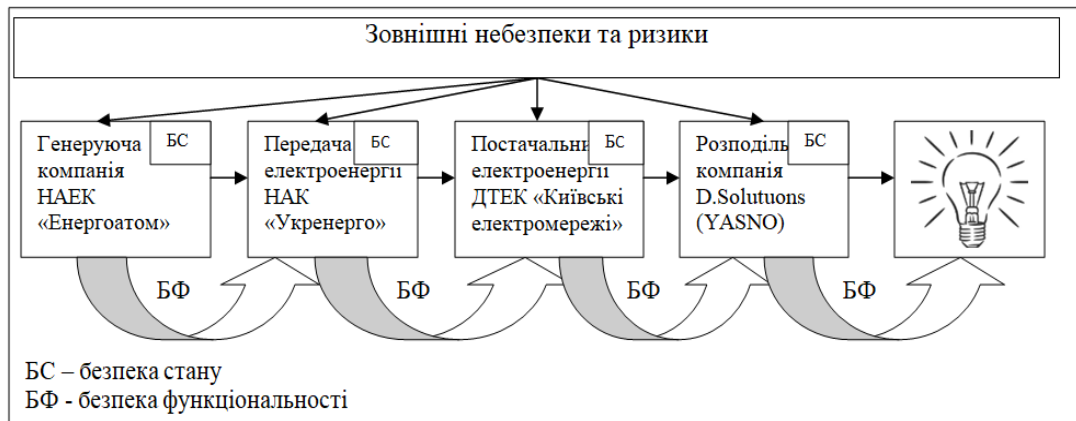

Рисунок 1 – Взаємозв'язок рівнів економічної безпеки енергосистеми України

ності значимості елементів економічної безпеки. Так, у ІТ підприємств підвищилась значимість кадрової безпеки, особливо в частині креативних та творчих компетенцій, якими володіє персонал, у підприємств сільськогосподарського виробництва – у ресурсній безпеці. На конкурентних ринках в умовах використання цифрових технологій зросло значення маркетингової безпеки.

На зміну поглядів на структуру економічної безпеки впливає сукупність чинників зовнішнього середовища, особливо в періоди їх критичного або негативного впливу. Зокрема, в 90-х роках при зростанні рейдерських захоплень підвищилась увага до корпоративної безпеки, з 2022 року – поряд з національною енергетичною безпекою, зросла увага до енергетичної безпеки діяльності суб'єктів економіки.

Мають місце і зміни в ієрархії підсистем економічної безпеки. В умовах зростання цифровізації процесів підприємств та обумовлених нею цифрових трансформацій їх бізнесу посилюється вплив цифрової безпеки на забезпечення стійкості всіх інших підсистем економічної безпеки підприємства. Причиною такого взаємозв'язку є проникнення цифрових технологій у систему управління всіма підсистемами підприємства: технологічну, кадрову, інформаційну, фінансову тощо.

Правові аспекти економічної безпеки підприємства є важливою складовою його функціонування, адже забезпечення стабільності бізнесу та захист його інтересів багато в чому залежить від дотримання норм права. В умовах цифрової трансформації дотримання правових норм є фундаментом економічної безпеки підприємства. Важливо впроваджувати проводити регулярний аудит правової бази та консультуватися з фахівцями для уникнення ризиків.

В науковій літературі наводяться такі основні загрози правовому забезпеченню економічної безпеки, як недостатня правова захищеність інтересів суб'єктів господарювання в договірній документації, реалізація власних політичних та інших цілей партіями (суспільними рухами), що перебувають при владі, часта зміна нормативно-правових актів щодо питань власності, господарського і трудового права, оподаткування, порушення юридичних прав підприємства і його працівників, порушення норм патентного права, низька кваліфікація працівників юридичної служби [15].

В правовій складовій системи економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності виділяють такі елементи як корпоративна безпека, безпека відносин із контрагентами (інтерфейсна безпека), безпека активів (безпека матеріальних активів, нерухомості обладнання, товарів, а також безпека інтелектуальної власності), безпека у сфері трудових відносин, безпека власників бізнесу [16].

Особливе значення набуває правовий захист цифрової безпеки підприємства. Цифрова безпека розглядається як можливість використання цифрових активів на умовах конфіденційності, цілісності, доступності. Конфіденційність трактується як здатність цифрових активів захищати конфіденційні дані (платіжні реквізити, паролі, ключі доступу тощо) осіб, які мають дозвіл на використання такого активу. Цілісність – це захищеність від зміни вмісту та структури цифрових активів. Доступність – можливість використання цифрового активу в необхідному обсязі і в необхідний час.

Важливим правовим аспектом забезпечення економічної безпеки підприємства є захист цифрових активів підприємства від кіберзагроз, що забезпечується шляхом укладання договорів із постачальниками програмного забезпечення та сервісів відповідно до норм права. Також важливим є використання кіберзахисту для уникнення витоку інформації (комерційна таємниця, персональні дані клієнтів тощо).

Цифровими активами підприємств є ліцензійне програмне забезпечення, пакети програм для виконання окремих функцій та операцій, сайти, корпоративні акаунти підприємства, особисті акаунти персоналу, акаунти в соціальних мережах, сервери, паролі, переписки, комп'ютери, роутери, сигналізація тощо. На сьогодні цифрові активи підприємств та установ є найбільшим і найпоширенішим об'єктом загроз, небезпек та ризиків.

Найпоширенішими загрозами для цифрових активів є фішинг – який трактується як шахрайство, дії осіб з метою отримання доступу до пристроїв та облікових даних. Фішинг характерний для міжособистих комунікацій, однак працівник підприємства може бути об'єктом фішингових атак, що може вплинути на реалізацію його функціональних зобов'язань.

До цифрових небезпек відноситься шкідливе програмне забезпечення (віруси), яке може стежити за діями користувача, шифрувати файли, управляти

комп'ютером. Потенційним джерелом вірусних атак є використання неліцензованого програмного забезпечення та сторонніх пристроїв (флешок). Окремим видом цифрових небезпек є атака на паролі та сайти підприємств.

Щорічне опитування Allianz Risk виявило, що ризик цифрової безпеки став третім серед глобальних ризиків у 2021 році. Збитки від кіберзлочинів у світі оцінюються у \$1 трлн, що більше 1 % світового ВВП [17].

Цифрова трансформація бізнесу в Україні пов'язана з поступовим розширенням функцій, охоплених цифровізацією. Від використання бухгалтерських програм підприємства перейшли до активного використання технологій штучного інтелекту та віртуальної реальності, від реклами в соціальних месенджерах – до прийому замовлень та персональних даних споживачів тощо. Практично діяльність кожного підприємства сьогодні залежить від програмного забезпечення для проектування, виробництва, обліку, аналізу, контролю, продажу, післяпродажного обслуговування тощо. Відповідно до зростання цифрових технологій зростає кількість та підвищується рівень цифрових небезпек. А проникненість цифровізації в усі функціональні види діяльності підприємства визначає цифрову безпеку як один із інструментів формування економічної безпеки всіх її складових (рис. 2).

Всі чинниками економічної безпеки діяльності енергетичних підприємств можна розподілити на 2 групи: вхідні передумови економічної безпеки; умови формування стану економічної безпеки.

Вхідні передумови – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних обставин, які формують ймовірність виникнення загроз, небезпек і ризиків діяльності підприємств.

Вхідні передумови є сукупністю внутрішніх та зовнішніх факторів прямої та непрямої дії. Серед вну-

трішніх факторів найбільший вплив на стан економічної безпеки мають: технічне забезпечення підприємств; технології, що використовувалися для виробництва енергії; вид джерела генерації електроенергії; кадрова стійкість; система раннього попередження та реагування на небезпеки, загрози, ризики; рівень компетенцій персоналу тощо.

До зовнішніх чинників, які формували передумови економічної безпеки належать: державне регулювання ринку електроенергії; тарифна політика на ринку електроенергії; монополізм у системі розподілу виробленої електроенергії; попит на електроенергію; пропозиція електроенергії. Сукупність внутрішніх та зовнішніх передумов забезпечує формування умов економічної безпеки.

Умови – це екосистема підприємства, яка сформувалася під впливом чинників безпечної діяльності і яка визначає стан його економічної безпеки. Умови ЕБ – це положення, яке обумовлене сукупним впливом передумов.

Умовами формування стану ЕБ енергетичного підприємства є: інвестиційна цифрова привабливість; пропозиція висококваліфікованого персоналу; прибутковість діяльності, збалансованість економічних інтересів всіх зацікавлених осіб, система мотивації до розвитку; політика розвитку та розширення, існування системи попередження, аналізу та контролю небезпек та ризиків (ризик-менеджменту).

Підприємства енергосистеми України мають значні ризики для стану їх економічної безпеки. Так, технічний стан підприємств енергетики має критичний рівень зношеності основних засобів. Окремі електростанції працюють понад проектні терміни експлуатації. «Наприклад, із 75 енергоблоків генеруючих компаній теплових електростанцій 68 були на межі завершення терміну експлуатації, ще 7 енергоблоків перевищили граничні показники» [18].

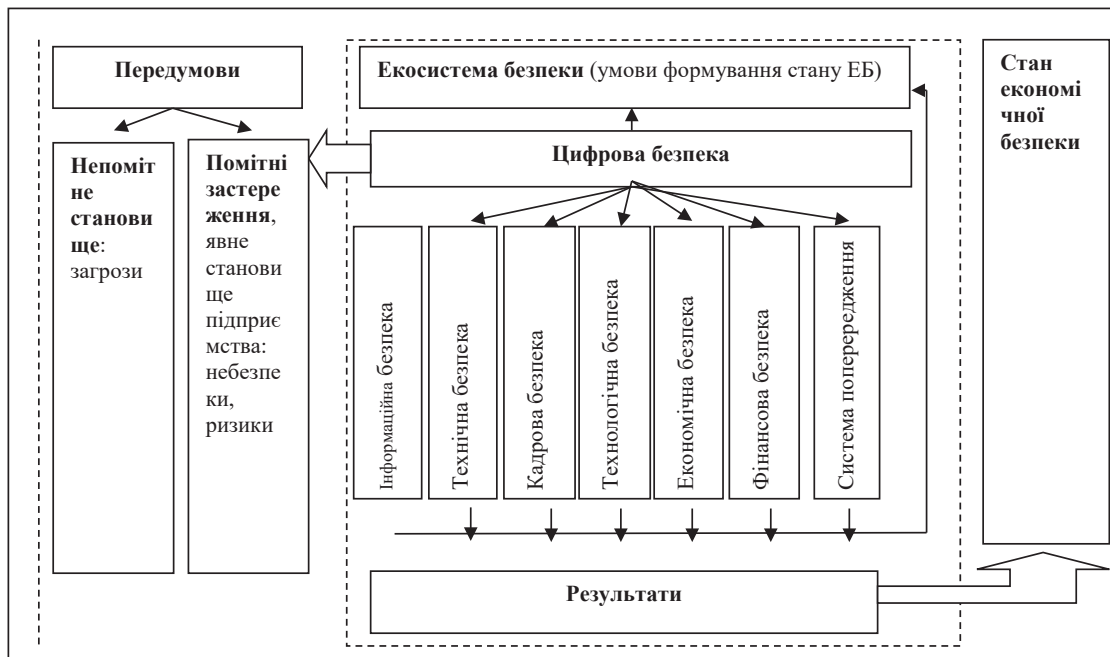

Рисунок 2 – Елементи системи економічної безпеки в умовах цифрових трансформацій

Відсутність інвестування як основна причина високого рівня зношеності технічної інфраструктури підприємств енергетики обумовлена відсутністю стимулів для зростання фінансових надходжень в галузь. Основними причинами відсутності стимулюючого механізму для активізації надходження інвестицій в енергетику є державна система регулювання цін.

В умовах ведення бойових дій в Україні і постійних ризиків руйнувань енергетичної інфраструктури система економічної безпеки підприємств енергетики виявляє пряму залежність від фізичного захисту енергетичних об'єктів від атак ворога. Адже спорудження об'єктів фізичного захисту, з одного боку, забезпечує захист інфраструктури від руйнувань та пошкоджень, а з іншого, впливає на стійкість економічної діяльності країни, тобто формує економічну безпеку всіх її суб'єктів. Окрім того, фізична безпека в таких умовах виявляє дуальну поведінку, адже вона є одночасно першочерговим пріоритетом та повністю залежить від стану економічної безпеки об'єктів.

В умовах війни фізичний захист енергетичної інфраструктури здійснюється шляхом формування об'єктів захисту від уламків і дронів (габіони та бігбеги), захисту від дронів та шахедів (бетонні конструкції), захисту від ракет (ППО).

Висновки. Система економічної безпеки промислових підприємств формується з багатьох складових. На стан цієї системи впливають як вхідні передумови економічної безпеки, так і умови формування стану економічної безпеки. Формування ефективної системи економічної безпеки залежить від багатьох чинників, які можна розділити на зовнішні та внутрішні. Важливого значення набуває і здатність адаптуватись до змін нормативно-правового середовища, відповідність діяльності підприємства нормам щодо фінансового регулювання, податкового законодавства, законодавства щодо захисту інформації. Проникнення цифровізації в усі функціональні види діяльності підприємства визначає цифрову безпеку як один із інструментів формування економічної безпеки та всіх її складових.

Список використаних джерел:

1. Зубко Т.Л. Економічна безпека підприємства: виклики XXI сторіччя: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 420 с.
2. Данілова Е.І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства : монографія. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. 342 с.
3. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 170 с.
4. Kryshchanovych M., Gorban I., Kornat L., Dykyi A., Marushko N. Investment Support for the Digitalization of Socio-Economic Systems in the Context of Ensuring Security. *International Journal of Computer Science and Network Security*. June 2022. Vol. 22 No. 6. P. 733–738.
5. Зацеркляний М.М., Мельников О.Ф. Основи економічної безпеки: навч. посіб. Київ : КНТ, 2009. 337 с.
6. Сумець О.М., Тумар М.Б. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека. Київ : Хай-Тек Прес, 2008. 400 с.
7. Швиданенко Г.О., Кузьомко В.М., Норіцин Н.І. та ін. Економічна безпека бізнесу. Київ : КНЕУ, 2011. 510 с.
8. Мішин О.Ю., Мішина С.В. Сутиність поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 38. С. 86–92.
9. Мальцева Р.Ю. Фінансова безпека підприємства: теорія питання. *Наук. вісн. Чернівець. торг.-екон. ін-ту КНТЕУ*. Чернівці, 2004. Вип. II. С. 158–165.
10. Нусінова О.В. Основи оцінки економічної безпеки підприємств: теоретичні та практичні аспекти. Київ : ПанТот, 2012. 411 с.
11. Дикий А.П. Державна політика запобігання та протидії економічній злочинності в системі гарантування економічної безпеки України: дис.... докт. екон. наук: 21.04.01. Львів, 2023. 550 с.
12. Кантаєва О.В. Проблеми збереження й підвищення економічної безпеки підприємств та її складових. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2014. Вип. 10 (1). С. 49–60.
13. Кузнецова І.О., Кюне О.О. Сучасні підходи до визначення економічної безпеки підприємства. *Вісн. Одес. нац. екон. ун-ту*. 2016. Вип. 1. С. 122–135.
14. Денисов О.Є. Комплексний підхід до оцінювання економічної безпеки галузі в умовах глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 207–212.
15. Кочевой М.М. Нормативно-правові засади забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2014. Т. 19. Вип. 1 (22). С. 163–169.
16. Зачосова Н.В., Чакалов Р.К. Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 4. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/9.pdf
17. Маркевич К. Не позитивами єдиними. Які небезпеки криються за цифровізацією. URL: <http://surl.li/ontaqw>
18. Структура та проблеми електроенергетики. URL: <http://surl.li/mguftr>

References:

1. Zubko T. L. (2021) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: vyklyky 21 storichchia: monohrafiia [Economic security of the enterprise: challenges of the 21st century: monograph]. Kyiv: Kyiv. National Trade and Economics University, 420 p.
2. Danilova E. I. (2020) Kontseptsiiia systemnoho pidkhodu do upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: monohrafiia [Concept of a system approach to the management of economic security of the enterprise: monograph]. Vinnytsia: European Scientific Platform, 342 p.
3. Arefieva O. V., Kuzenko T. B. (2005) Planuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Planning of economic security of enterprises]. Kyiv: Publishing House of European University, 170 p.
4. Kryshchanovych M., Gorban I., Kornat L., Dykyi A., Marushko N. (2022) Investment Support for the Digitalization of Socio-Economic Systems in the Context of Ensuring Security. *International Journal of Computer Science and Network Security*, vol. 22 (6), pp. 733–738.
5. Zatserklyany M. M., Melnykov O. F. (2009) Osnovy ekonomichnoi bezpeky: navch. posib [Fundamentals of economic security: a textbook]. Kyiv: KNT, 337 p.

6. Sumets O. M., Tumar M. B. (2008) *Strategii suchasnoho pidpriemstva ta yoho ekonomichna bezpeka* [Strategies of a modern enterprise and its economic security]. Kyiv: Hi-Tech Press, 400 p.
7. Shvydanenko G. O., Kuziomko V. M., Noritsyn N. I. et al. (2011) *Ekonomichna bezpeka biznesu* [Economic security of business]. Kyiv: KNEU, 510 p.
8. Mishyn O. Y., Mishyna S. V. (2021) *Sutnist poniattia "ekonomichna bezpeka pidpriemstva"* [The essence of the concept of "economic security of an enterprise"]. *Bulletin of transport and industry economics*, vol. 38, pp. 86–92.
9. Maltseva R. Y. (2004) *Finanova bezpeka pidpriemstva: teoriia pytannia* [Financial security of an enterprise: theory of the issue]. *Nauk. visn. Chernivtsi. trade-economic inst. KNTEU*, vol II, pp. 158–165.
10. Nusinova O. V. (2012) *Osnovy otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: teoretychni ta praktychni aspekty* [Fundamentals of assessing the economic security of enterprises: theoretical and practical aspects]. Kyiv: PanTot. 411 p.
11. Dyky A. P. (2023) *Derzhavna polityka zapobihannia ta protydii ekonomichnii zlochynnosti v systemi harantuvannia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [State policy of preventing and combating economic crime in the system of guaranteeing economic security of Ukraine]. : dis.... doctor of economic sciences: 21.04.01. Lviv. 550 p.
12. Kantaeva O. V. (2014) *Problemy zberezhennia y pidvyschennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv ta yii skladovykh* [Problems of preserving and improving the economic security of enterprises and its components]. *Current problems of the development of the region's economy*, vol. 10 (1), pp. 49–60.
13. Kuznetsova I. O., Küne O. O. (2016) *Suchasni pidkhody do vyznachennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Modern approaches to determining the economic security of an enterprise]. *Bulletin of Odessa National University of Economics*, vol. 1, pp. 122–135.
14. Denisov O. E. (2018) *Kompleksnyi pidkhid do otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky haluzi v umovakh hlobalizatsii* [A comprehensive approach to assessing the economic security of an industry in the context of globalization]. *Business Inform*, vol. 1, pp. 207–212.
15. Kochevoy M. M. (2014) *Normatyvno-pravovi zasady zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia* [Regulatory and legal principles for ensuring the economic security of business entities]. *Bulletin of Odessa National University. Series: Jurisprudence*, vol. 1 (22), pp. 163–169.
16. Zachosova N. V., Chakalov R. K. (2017) *Pravove zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodarskoi diialnosti* [Legal support for the economic security of business entities]. *Azov Economic Bulletin*. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/4_04_uk/9.pdf (accessed 10 January 2025).
17. Markevich K. *Ne pozytyvamy yedynymy. Yaki nebezpeky kryiutsia za tsyfrovizatsiieiu* [Not only positives. What dangers lie behind digitalization]. Available at: <http://surl.li/ontaqw> (accessed 10 January 2025).
18. *Struktura ta problemy elektroenerhetyky* [Structure and problems of the electric power industry]. Available at: <http://surl.li/mgufit> (accessed 10 January 2025).

Khlebynska Oleksandra, Derhachova Hanna
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

MODERN MANAGEMENT AND LEGAL ASPECTS OF FORMING THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF THE INFORMATION ECONOMY

The article highlights modern managerial and legal aspects of the formation of the economic security system of industrial enterprises. Trends in the development of the energy system of Ukraine in modern conditions are analyzed. The purpose of the article is to study the current state of the economic security of energy enterprises of Ukraine, highlight the managerial and legal aspects of the formation of the economic security system of industrial enterprises in modern conditions. Approaches to understanding the concept of economic security of an enterprise are analyzed. It is proposed to interpret the economic security of the enterprise as the ability of the enterprise to resist a set of external and internal, foreseen and accidental dangers and threats and to cover losses as a result of the occurrence of risks. The target indicators, which are considered as a result of achieving the economic security of the enterprise, are generalized. Based on the theoretical generalization of scientific publications, two groups of target indicators of economic security are distinguished: static and dynamic target indicators. The economic security of the energy system is considered as a multi-level phenomenon, which is a hierarchically ordered set of both the economic security of each of its participants and the security of performing certain functions in the energy system. The digital security of an enterprise is considered as the possibility of using digital assets under conditions of confidentiality, integrity, and accessibility. It is established that digital assets of enterprises and institutions are the largest and most widespread object of threats, dangers, and risks. Internal and external factors of economic security of industrial enterprises are identified: technical support of enterprises; technologies used for energy production; type of source of electricity generation; personnel stability; state regulation of the electricity market; tariff policy in the electricity market; monopolism. The study of managerial and legal aspects of the formation of the system of economic security of industrial enterprises, which are covered in the publication, is of practical importance both for implementation in the educational process and in the process of managing industrial enterprises.

Keywords: economic security, management aspects, legal aspects, information economy, industrial enterprises.

JEL classification: M20, M11, M19, M29, M40